

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Кафедра психології та соціальної роботи

СИЛАБУС
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПНПБ 1.2.5. «ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ»

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
денної та заочної форм навчання

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Курс	I	
Семестр	2-й	
Вид контролю	іспит	
Кількість годин / кредитів	120 год. / 4 кредити	
з них:	а. ф. н.	з. ф. н.
<i>лекції</i>	38 год.	8 год.
<i>практичні</i>	–	–
<i>семінарські</i>	30 год.	4 год.
<i>індивідуальні завдання</i>	20 год.	20 год.
<i>самостійна робота</i>	32 год.	88 год.
Викладач	Бегеза Людмила Євгенівна, к.пс.н., доцент	
Email:	l_begeza@ukr.net	
Консультації	СР, ПТ – 14 ⁰⁰ –16 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психофізіологічні механізми життєдіяльності, поведінки, розвитку, навчання та праці людини.

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна «Психофізіологія» відповідно до структурно-логічної схеми дисциплін, передбачених навчальними планами фаху, викладається після вивчення дисциплін «Анатомія та еволюція нервової системи людини», «Основи біології та генетики людини».

Сформована система знань є необхідною для засвоєння змісту «Загальної психології», «Соціальної психології», «Вікової психології», «Патопсихології», «Диференціальної психології» та ін.

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з теоретичними основами психофізіології і формування системних знань про нейрофізіологічні основи психічних функцій.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці студентів з питань:

- застосування теоретичних основ психофізіології в практичній діяльності;
- визначення фізіологічних механізмів психічної діяльності і поведінки людини;
- онтогенетичних змін фізіологічних основ психічної діяльності людини.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути такі компетентності:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;
- здатність до саморегуляції та здорового способу життя;
- здатність працювати з інформацією у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність до критики та самокритики;
- взаємодія (робота в команді).

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;
- здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприйняття;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- передачу і переробку сенсорних сигналів;
- механізми переробки інформації в сенсорних системах;
- фактори виникнення емоцій; індивідуальні відмінності і емоції; нейроанатомію емоцій;
- структуру сенсорних систем;
- особливості психічних процесів;
- механізми творчої діяльності;
- види навчання і нейронні феномени пластичності.

вміти:

- використовувати теоретичні основи психофізіології в практичній діяльності;
- використовувати основні положення психофізіології щодо проблеми співвідношення психічного і фізіологічного;
- використовувати принципи системного підходу до вирішення психофізіологічної проблеми;
- застосовувати методи вивчення фізіологічних корелятив психічних функцій;
- підбирати експериментальні методики для визначення психофізіологічних властивостей, здібностей особистості;
- визначити за фізіологічними показниками ступінь функціональної напруженості стану організму;
- сформулювати мету і завдання дослідження рухомості нервових процесів і їх урівноваженості; вивчити сучасні уявлення про механізми формування поведінкового акту;
- здійснювати психологічну допомогу в екстремальних ситуаціях спираючись на знання психофізіології;
- використовувати фундаментальні практичні знання у галузі психології при розв'язанні конкретних психодіагностичних завдань;
- розробляти програми діагностичної роботи у відповідності із практичними потребами;
- розробляти заходи психопрофілактики в небезпечних видах діяльності;
- впроваджувати результати наукових розробок у сфері практичної діяльності.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка студентів з курсу «Психофізіологія» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання студентів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ **на семінарських заняттях** обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодіти культурою толерантності.

✓ **самостійну роботу студента** викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

Структура навчальної дисципліни

для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід. робота
120	38	30	–	32	20	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Сучасна психофізіологія – наука про фізіологічні основи психічної діяльності та поведінки						
<i>Тема 1.</i> Предмет, завдання та актуальність розвитку психофізіології.	4	2	–	–	2	–
<i>Тема 2.</i> Методи дослідження в психофізіології.	10	4	4	–	2	–
Разом за змістовим модулем 1	14	6	4	–	4	–
Змістовий модуль 2. Психофізіологія сенсорних та пізнавальних процесів						
<i>Тема 3.</i> Психофізіологія сенсорних процесів.	12	4	4	–	4	–
<i>Тема 4.</i> Психофізіологія пізнавальних процесів.	12	4	4	–	4	–
<i>Тема 5.</i> Психофізіологія емоцій.	12	4	4	–	4	–
<i>Тема 6.</i> Психофізіологія свідомості. Психофізіологія несвідомого	12	4	4	–	4	–
Разом за змістовим модулем 2	48	16	16	–	16	–
Змістовий модуль 3. Психофізіологія діяльності						
<i>Тема 7.</i> Психофізіологія діяльності	14	6	4	–	4	–
<i>Тема 8.</i> Психофізіологія станів людини	14	6	4	–	4	–
<i>Тема 9.</i> Психофізіологія адаптації	10	4	2	–	4	–
Разом за змістовим модулем 3	38	16	10	–	12	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	<i>100</i>	<i>38</i>	<i>30</i>	<i>–</i>	<i>32</i>	<i>–</i>
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	<i>20</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>20</i>
Усього годин:	120	38	30	–	32	20
Підсумковий контроль – іспит						

Структура навчальної дисципліни
для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід. робота
120	8	4	–	88	20	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Сучасна психофізіологія – наука про фізіологічні основи психічної діяльності та поведінки						
<i>Тема 1.</i> Предмет, завдання та актуальність розвитку психофізіології.	11	1	–	–	10	–
<i>Тема 2.</i> Методи дослідження в психофізіології.	11	1	–	–	10	–
Разом за змістовим модулем 1	22	2	–	–	20	–
Змістовий модуль 2. Психофізіологія сенсорних та пізнавальних процесів						
<i>Тема 3.</i> Психофізіологія сенсорних процесів.	12	1	1	–	10	–
<i>Тема 4.</i> Психофізіологія пізнавальних процесів.	12	1	1	–	10	–
<i>Тема 5.</i> Психофізіологія емоцій.	11	1	–	–	10	–
<i>Тема 6.</i> Психофізіологія свідомості. Психофізіологія несвідомого	11	1	–	–	10	–
Разом за змістовим модулем 2	46	4	2	–	40	–
Змістовий модуль 3. Психофізіологія діяльності						
<i>Тема 7.</i> Психофізіологія діяльності	12	1	1	–	10	–
<i>Тема 8.</i> Психофізіологія станів людини	12	1	1	–	10	–
<i>Тема 9.</i> Психофізіологія адаптації	8	–	–	–	8	–
Разом за змістовим модулем 3	32	2	2	–	28	–
Усього годин за модулем I	100	8	4	–	88	–
Модуль II						
ІНДЗ	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	120	8	4	–	88	20
Підсумковий контроль – іспит						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів);
- практичні методи (вправи; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок студентів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Об'єктом підсумкового контролю знань студентів у формі *іспиту* є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань студентів **денної** форми навчання складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 75 балів, і рейтингу з атестації – 25 балів. Для студентів **заочної** форми навчання відповідно – з рейтингу навчальної роботи – 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти
денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота													Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1		Моdulьна контрольна робота	Змістовий модуль 2				Моdulьна контрольна робота	Змістовий модуль 3			Моdulьна контрольна робота	ІНДЗ		
8			5	20				5	12				5	20
T1	T2	T3		T4	T5	T6	T7		T8	T9				
4	4	5		5	5	5	4		4	4				

Розподіл балів, які отримують студенти
заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота									Підсумковий тест	Сума
50										
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

- 90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);
- 82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);
- 75-81 балів – **добре** (C, добре);
- 68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);
- 61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);
- 35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);
- 1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в робочій навчальній програмі дисципліни. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання:

«ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«ДОБРЕ» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«ЗАДОВІЛЬНО» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту;
- 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- 3) виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;
 - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
 - відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
 - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;

4) дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із Інституту.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баглицький І.О. Психологія праці: [підручник] / І.О. Баглицький. – [2-ге вид.], переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 655 с.
2. Горго Ю.П. Психофізіологія. Прикладні аспекти. – К. МАУП, 1999.
3. Клименко В.В. Психофізіологічні механізми праксису людини. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 640 с.
4. Кокун О.М. Психофізіологія. К.: Центр навчальної літератури, 2006 – 184 с.
5. Коцан І.Я. Проблеми сучасної психофізіології: курс лекцій: навч. посіб.: [для студ. ВНЗ] / І.Я. Коцан, О.П. Мотузюк, І.П. Кузнецов. – Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Біол. ф-т, Каф. фізіології людини і тварин. – Луцьк: РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 184 с.
6. Луценко О.Л. Психофізіологія: прикладні аспекти: навчально-методичний посібник. – Х.: ХНУ імені Каразіна, 2011.
7. Малхазов О.Р. Психофізіологічні особливості професійного становлення працівників органів внутрішніх справ [монографія] / О.Р. Малхазов, Ю.В. Котляр. – К.: ДНДІ, 2014. – 174 с.
8. Майерс Д. Психологія (глава Неврологія, генетика и поведение). – пер. с англ. – Минск: Попурри, 2006. – 848 с.
9. Николаева Е.И. Психофизиология: Психологическая физиология с основами физиологической психологии: Учебник для психологич. и биологич. специальностей вузов. Изд.3, перераб. и доп. ПЕРСЕ, 2008. – 356 с.
10. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця у професіях типу "людина – людина": монографія / за ред. О.М. Кокуна. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 266 с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1646/>
11. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г. Тітов. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с. – (Серія "Альма-матер").
12. Філімонов В.І. Фізіологія людини: підручник / В.І. Філімонов. – К.: ВСВ «Медицина», 2010. – 776 с.